

glonów planktonowych (prof. W. Wojciechowska, dr M. Luścińska, mgr R. Kornatowska) i zooplanktonu (dr Jolanta Ejsmont-Karabin, dr A. Karabin, dr J. I. Rybak, dr T. Węgleńska), zwracając szczególną uwagę na tzw. bioindykatory – wskaźniki trofii i saprobii – oraz metody oceny biomasy i produkcji. Te zajęcia, jak się wydaje, były bardzo interesujące dla uczestników kursu – praktyków często parających się w swych macierzystych placówkach oceną jakości wód. Ciągłe jeszcze w laboratoriach WIOŚ prowadzi się głównie badania chemiczne, a najbliższe badaniom biologicznym jest oznaczanie koncentracji chlorofilu *a*.

Pomimo iż uczestnicy kursu przez 6 lub 7 godzin dziennie intensywnie pracowali w laboratoriach zoologicznym i botanicznym, wieczorami chętnie przychodzili do Sali Kominkowej na cykl wykładów, czasem tylko nieco lżejszego kalibru, jak np. „Historia krążka Secchiego” (dr J. I. Rybak) i „Prawdziwa historia krążka” (dr L. Kufel). Bardzo interesujący dla hydrobiologów–praktyków był wykład dr Hanny Soszki na temat systemów ocen jakości wód stosowanych w krajach europejskich. Wobec perspektywy przystąpienia Polski do Unii Europejskiej bardzo ważna staje się unifikacja metod służących określeniu jakości wód w naszym kraju. W wielu krajach europejskich jakość wód bada się głównie metodami biologicznymi, przy czym dobrze sprawdzają się metody oparte na bioindykacji z użyciem makrozoobentosu i makrofitów. Tak więc ważnym zadaniem jest wykształcenie odpowiedniej grupy specjalistów–biologów.

Wędrówki zooplanktonu były tematem wykładu dr T. Węgleńskiej, a problemy biomanipulacji przybliżył słuchaczom dr J. I. Rybak. W dyskusjach po wykładach brali udział nie tylko słuchacze, ale także kadra prowadząca zajęcia. Bardzo interesujący wieczór spędziliśmy oglądając, dzięki uprzejmości dyrektora Wigierskiego Parku Narodowego, dr. M. Kamińskiego, film – „Bobrze, czy na Wigrach jest dobrze?”. Wszystkie spotkania odbywały się punktualnie w dobrze wyposażonych pracowniach, z pełną informacją o miejscu, temacie i terminie zajęć. Zasługa to kompetentnej i pomocnej bez przerwy mgr Joasi Rybak.

Specjalne wyrazy uznania należą się Gospodarzom Stacji, a zwłaszcza p. Irenie Sawickiej, za to, że troskliwie zadbali o wszystkich uczestników – bardzo wygodnie mieszkaliśmy i wspaniale nas karmiono. Uroczysta kolacja z piwem i śpiewem przy kominku nieoficjalnie zakończyła kurs. Rozdanie dyplomów Organizatorzy połączyli z dyskusją. Uczestnicy byli bardzo zadowoleni – zakres omawianego materiału i sposób jego prezentacji ocenili wysoko. Proponowali organizowanie kolejnych kursów – na temat bentosu, orzęsków i makrofitów – i wyrazili chęć uczestnictwa, co jest najlepszym dowodem powodzenia tegorocznej imprezy.

Może nie jest to ważne dla ogółu czytelników „Wiadomości Ekologicznych”, ale dla nas, którzy byliśmy w Mikołajkach, tak – otóż mały, bezdomny kot o imieniu Mikołaj Mazurek znalazł przed zimą dom i opiekę u Andrzeja Wąsickiego z Zielonej Góry.

Marta Luścińska

Nowa placówka hydrobiologiczna Uniwersytetu w Białymstoku

W dniu 29 IV 1998 roku Senat najmłodszego w Polsce Uniwersytetu w Białymstoku powołał do życia nową jednostkę organizacyjną – Zakład Hydrobiologii. Dotychczas zespół

hydrobiologów funkcjonował jako Pracownia w Zakładzie Ekologii Zwierząt kierowanym przez wiele lat przez nieodżałowanego śp. prof. Andrzeja Myrchę. Placówka ta jest obecnie jednym z 10 zakładów naukowych w obrębie Instytutu Biologii na Wydziale Biologiczno-Chemicznym.

Powołanie nowego samodzielnego zakładu jest uwieńczeniem wieloletniej działalności dydaktycznej i naukowej opiekuna naukowego Pracowni prof. Zdzisława Kajaka. Przez trzynaście lat Profesor sprawował opiekę merytoryczną nad rozwijającą się kadrami hydrobiologiczną, biorąc aktywny udział w kształceniu hydrobiologicznym studentów biologii. Nowo powstały Zakład liczy obecnie 7 osób, w tym 4 pracowników naukowych; jego kierownikiem jest piszący te słowa. Wcześniej przez zespół przewinęło się kolejne 6 osób. Jedną z nich był dr Maciej Kamiński, obecnie wicedyrektor Wigierskiego Parku Narodowego, który przez 8 lat poczynił wiele starań organizacyjnych na rzecz tworzącego się zespołu hydrobiologicznego. To on „zaraził“ nas urokiem sucharów wigierskich, które do dnia dzisiejszego są obiektem licznych badań naukowych zespołu.

Głównym kierunkiem badawczym Zakładu Hydrobiologii Uniwersytetu w Białymstoku jest analizowanie ekosystemów słodkowodnych Polski północno-wschodniej oraz rozpoznanie procesów biogeochemicznych kształtujących ich różnorodność biologiczną. Dlatego swoje analizy opieramy głównie na licznych badaniach terenowych obejmujących obszar od Bugu na południu do rejonu pogranicza polsko-litewskiego. Swoje tereny badawcze lokalizujemy również w granicach pobliskich parków narodowych: Wigierskim, Białowieskim, Biebrzańskim i Narwiańskim. Obecnie prace badawcze koncentrują się wokół czterech zagadnień. Pierwsze z nich dotyczy występowania, uwarunkowań zlewniowych i interakcji z hydrobiontami rozpuszczonej materii organicznej w ekosystemach rzecznych i jeziornych, ze szczególnym uwzględnieniem substancji humusowych. Drugi obszar zainteresowań to rzadko podejmowany w limnologii problem występowania i funkcjonowania źródeł, licznych w regionie Puszczy Knyszyńskiej. Trzeci kierunek badawczy rozwijany w Zakładzie obejmuje ekologię glonów planktonowych występujących w jeziorach i innych zbiornikach o charakterze polihumusowym. Wreszcie czwarty kierunek dotyczy funkcjonowania zbiornika Siemianówka utworzonego w 1990 roku, którego monitoring limnologiczny prowadzimy od 1991 roku.

Wyniki badań są publikowane (już ponad 30 artykułów) w krajowych i zagranicznych czasopismach naukowych, a także prezentowane na licznych kongresach i sympozjach międzynarodowych.

Realizacja problematyki badawczej formującego się zespołu hydrobiologicznego jest stale wspierana finansowo poprzez indywidualne projekty badawcze finansowane przez Komitet Badań Naukowych. Dotychczas uzyskano fundusze na 4 granty naukowe, w tym dwa we współpracy z innymi polskimi ośrodkami naukowymi. Istnieje zapotrzebowanie na praktyczne aspekty naszych badań ze strony miejscowych jednostek administracji rządowej. Wiąże się to także ze wsparciem finansowym.

Obecnie Zakład dysponuje stosunkowo dobrymi warunkami lokalowymi i aparaturowymi, niezbędnymi do prowadzenia prac naukowych i wykonywania statutowych zadań dydaktycznych. Posiadamy salę dydaktyczną, duże laboratorium hydrochemiczne, pracownię studencką oraz kilka małych pomieszczeń do indywidualnej pracy naukowej. Od

roku, dzięki wysiłkom organizacyjnym i finansowym śp. prof. Andrzeja Myrchy, funkcjonuje terenowa pracownia limnologiczna w Bondarach, leżąca w bezpośrednim sąsiedztwie zbiornika zaporowego Siemianówka. Służy nam jako doskonała baza terenowa podczas badań naukowych oraz jako miejsce organizacji licznych ćwiczeń terenowych i zajęć ze studentami biologii. Stacja zlokalizowana w nowych budynkach mieszkalnych, z pełnym wyposażeniem sanitarnym i kuchennym, może pomieścić jednorazowo do 14 osób i jest dostępna cały rok, w tym dla badaczy i studentów z innych polskich i zagranicznych uczelni.

Stale dbamy o poszerzanie bazy aparaturowej dobrej klasy światowej, m. in. posiadamy analizator węgla (TOC) do badań prób wody i chromatograf cieczowy (HPLC) wraz z elektroforezą kapilarną. Uzupełnieniem zaplecza technicznego jest sprzęt optyczny z projekcją audiowizualną, niezbędny do dydaktyki oraz badań florystycznych i faunistycznych.

Pracownicy dydaktyczni Zakładu Hydrobiologii oprócz zajęć kursowych z hydrobiologii prowadzą zajęcia dydaktyczne także z dziedzin pokrewnych: geomorfologii i hydrografii, gleboznawstwa oraz z ochrony wód dla studentów kierunku biologia, a także od bieżącego roku akademickiego dla studentów licencjatu z zakresu ochrony środowiska, aktywnie organizowanego przez pracowników Zakładu wraz z pracownikami innych zakładów Instytutu Biologii i Instytutu Chemii Uniwersytetu w Białymstoku. Studenci kierunku biologia chętnie wybierają specjalizację z zakresu hydrobiologii, czego rezultatem jest ponad 30 prac magisterskich wykonanych w zespole hydrobiologicznym. Ponadto od dwóch lat w Zakładzie prowadzone są wakacyjne praktyki studentów z uniwersytetów angielskich.

Naszą ambicją i staraniem jest to, aby nowo powstały Zakład wnosił nowe idee do limnologii, kształcąc kolejne pokolenia badaczy i pracowników dla różnych instytucji regionu Zielonych Płuc Polski. Chcielibyśmy kontynuować i rozwijać działalność w zakresie hydrobiologii rozpoczętą na naszym terenie przez doc. Alfreda Lityńskiego w okresie międzywojennym.

Andrzej Górniak